

Tisková zpráva

agentury EU pro drogy v Lisabonu

EVROPSKÁ ZPRÁVA O DROGÁCH 2019: HLAVNÍ BODY

Rekordní počty záchytů kokainu v konkurenčním prostředí na trhu s drogami

(LISABON, 6. 6. 2019 – **EMBARGO NA ZVEŘEJNĚNÍ DO 11:30 SEČ/10:30 ZEČ/lisabonského času**)

Evropa vykazuje známky rostoucí dostupnosti kokainu – počet záchytů i zachycené množství této drogy dosahují rekordní úrovně, jak uvádí **Evropská zpráva o drogách 2019: Trendy a vývoj** zveřejněná dnes **Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA)** v Bruselu ⁽¹⁾. Ve svém každoročním přehledu se agentura věnuje i těmto tématům: výzvy spojené s heroinem a novými syntetickými opioidy, nejnovější vývoj na trhu s konopím, rostoucí podíl Evropy na výrobě syntetických drog a využití digitálních technologií ke zkvalitnění zdravotní péče v oblasti drog.

Evropský komisař pro migraci, vnitřní věci a občanství Dimitris Avramopoulos uvedl: „dnes zveřejněná zpráva ukazuje složitost evropské drogové problematiky. Drogy nadále představují neustále se vyvíjející, vícerozměrnou hrozbu pro naši společnost a ovlivňují životy milionů občanů po celém světě. Je zapotřebí koordinovanější přístup, který bude řešit jak nabídku drog, tak poptávku po nich. Naše úsilí přináší ovoce. Zavedli jsme nová pravidla týkající se zákazu psychoaktivních látek a posílili spolupráci s mezinárodními partnery. Je však třeba zaměřit se také na roli digitalizace na trhu s drogami. Času není nazbyt. Koordinace je zapotřebí na národní, evropské i mezinárodní úrovni. Společně s agenturou EU pro drogy budeme v tomto úsilí nadále sehrávat vedoucí úlohu.“

Zpráva **EMCDDA** poukazuje na setrvale vysokou dostupnost většiny nelegálních látek. Z nejnovějších dat vyplývá, že v Evropě (v EU-28, v Turecku a v Norsku) je ročně hlášen více než 1 milion záchytů nelegálních drog. Přibližně 96 milionů dospělých (ve věku 15–64 let) v EU alespoň jednou v životě vyzkoušelo nelegální drogu, přičemž se odhaduje, že léčbě kvůli užívání nelegálních drog se každoročně podrobí 1,2 milionu lidí (EU-28). V roce 2018 bylo v EU poprvé zaznamenáno 55 nových psychoaktivních látek, čímž se celkový počet těchto látek monitorovaných agenturou zvýšil na 730.

Ředitel agentury EMCDDA Alexis Goosdeel uvedl: „Problémů, kterým v souvislosti s drogami čelíme, i nadále přibývá. Nejenže existují náznaky zvýšené dostupnosti zavedených drog rostlinného původu, jako je kokain, ale jsme také svědky vývoje na trhu směrem k rostoucímu významu syntetických drog a výroby drog v Evropě. To se odráží v problémech spojených s užíváním vysoce potentních syntetických opioidů, v nových způsobech výroby MDMA a amfetaminů a v aktuálních trendech ve zpracování morfinu na heroin v Evropě.“

Kokain: rekordní počty záchytů, nové distribuční metody a známky množících se zdravotních problémů

Nejnovější data týkající se kokainu ukazují rekordní počty záchytů a množství zachyceného kokainu. Během roku 2017 bylo v EU hlášeno více než 104 000 záchytů kokainu (98 000 v roce 2016) v celkovém množství 140,4 tuny, což je přibližně dvojnásobek množství zachyceného v roce 2016 (70,9 tuny) (obrázek 1.6). Přestože je maloobchodní cena kokainu i nadále stabilní, jeho čistota při pouličním prodeji dosáhla v roce 2017 nejvyšší úrovně za posledních deset let (viz infografika na str. 26). Kokain se do Evropy dostává mnoha cestami a prostředky, obzvláště velkou výzvu však představuje nárůst obchodování s velkými objemy kokainu, při němž jsou využívány kontejnery pro námořní přepravu.

Existují důkazy o tom, že díky využívání sociálních médií, darknetových trhů a šifrovacích technik se do obchodování s drogami mohou v rostoucí míře zapojovat menší skupiny a jednotlivci. Podnikavost se na trhu s kokainem zřetelně projevuje v inovativních distribučních metodách. Jako příklad lze uvést existenci kokainových „call center“ s kurýry zajišťujícími rychlé a flexibilní doručování. Takové metody, které odrážejí potenciální „uberizaci“ obchodu s kokainem⁽²⁾, svědčí o konkurenčním prostředí na trhu, kde si prodejci konkurují nabídkou doplňkových služeb, které nemusí souviset s prodávaným produktem.

Kokain je nejběžněji užívanou nelegální stimulační drogou v EU – během posledního roku (odhad z roku 2017) jej užilo přibližně 2,6 milionu mladých lidí (ve věku 15–34 let). Nedávná studie o reziduích drog v komunálních odpadních vodách odhalila, že mezi lety 2017 a 2018 došlo ve 22 z 38 měst, která mají k dispozici data za toto období, k nárůstu obsahu metabolitů kokainu, což potvrzuje vzestupný trend zaznamenaný i v roce 2017. V roce 2018 bylo největší množství reziduí, uváděné ve standardizovaných hodnotách na 1 000 osob za den, zaznamenáno ve městech v **Belgii, Španělsku, Nizozemsku a Spojeném království**. V některých městech **východní Evropy** ukazují data z nedávné doby nárůst těchto hodnot, přestože celkově zde množství reziduí zůstává na nízké úrovni (viz obrázek 2.4).

Objevují se náznaky, že nárůst nabídky kokainu souvisí s větším počtem hlášených zdravotních problémů. Z posledních odhadů vyplývá, že v současnosti podstupuje specializovanou léčbu drogové závislosti v důsledku problémů spojených s užíváním kokainu přibližně 73 000 klientů. Zvláštní pozornost je věnována 11 000 z nich, kteří nastoupili léčbu z důvodu problémů souvisejících s užíváním tzv. cracku, což je obzvláště škodlivý způsob konzumace kokainu. Počet „nových“ klientů, kteří se ze závislosti na kokainu léčili poprvé, vzrostl v letech 2014 až 2017 o 37 %, což naznačuje, že potřeba léčby roste. Kokain také figuroval jako nejčastěji uváděná nelegální droga v záznamech o příjmech pacientů na pohotovostních nemocničních odděleních z důvodů souvisejících s drogami, které byly pořízeny během roku 2017 ve 26 monitorovaných nemocnicích v 18 evropských zemích (Euro-DEN Plus) (obrázek 3.8).

Heroin: náznaky změn na trhu

Heroin je stále nejčastějším nelegálním opioidem na trhu s drogami v Evropě a výrazně přispívá k nákladům na zdravotní a sociální péči související s užíváním drog. Množství heroinu zachyceného v EU se v roce 2017 zvýšilo o více než tunu na 5,4 tuny, přičemž dalších 17,4 tuny bylo zachyceno v Turecku (část z tohoto množství byla zřejmě určena pro trh EU). Znepokojivý vývoj představuje 81 tun acetanhydridu (chemický prekurzor heroinu) zachyceného v EU v roce 2017 a 243 tun téže látky v přerušovaných zásilkách (tabulka 1.2). Kromě toho byly v posledních letech v některých zemích EU (**Bulharsko, Česká republika, Španělsko a Nizozemsko**) odhaleny laboratoře vyrábějící heroin z morfinu s pomocí uvedeného prekurzoru. Čistota heroinu zůstává vysoká a maloobchodní cena poměrně nízká (během posledního desetiletí klesla) (infografika na str. 24).

Evropa usiluje o vymýcení virové hepatitidy jako nebezpečí pro veřejné zdraví v souladu s celosvětovou **Agendou pro udržitelný rozvoj 2030**. Pro dosažení tohoto cíle je zásadní zajistit injekčním uživatelům heroinu či jiných drog lepší přístup k prevenci, testování a léčbě infekce virem hepatitidy B a C, neboť jde o osoby s nejvyšším zatížením těmito chorobami a s nejvyšším rizikem jejich přenosu. Zpráva **EMCDDA** poukazuje na potřebu zesílit opatření pro boj s virovou hepatitidou, zejména v některých částech **východní Evropy**.

Nové syntetické opioidy: zdroj rostoucích obav

Současná epidemie opioidů ve **Spojených státech** a v **Kanadě** je z velké části důsledkem užívání syntetických opioidů, zejména fentanylu a jeho derivátů. Na trhu s drogami v **Evropě** představují tyto látky v současnosti jen malý podíl, jsou však zdrojem rostoucích obav kvůli otravám a úmrtím spojeným s jejich užíváním. V Evropě bylo během roku 2018 zaznamenáno jedenáct nových syntetických opioidů, obvykle v podobě prášku nebo tablet či v kapalné formě. Protože k výrobě mnoha tisíců dávek pro pouliční prodej stačí jen velmi malý objem těchto látek, lze je snadno ukrýt a přepravovat, což pro policejní a celní orgány představuje problém.

Deriváty fentanylu tvoří většinu ze 49 nových syntetických opioidů, které **EMCDDA** monitoruje. Během roku 2018 bylo v Evropě poprvé zaznamenáno šest nových derivátů fentanylu (od roku 2009 jich bylo odhaleno

celkem 34). V nejnovějších datech představovaly tyto vysoce potentní drogy 70 % všech případů záchytu nových syntetických opioidů (obrázek 1.12). Nahlášeno bylo více než 300 záchytů karfentanilu, který v této skupině drog patří k těm nejsilnějším. Kromě toho bylo v EU zachyceno rovněž celkem 4,5 kg chemického prekurzoru pro výrobu derivátů fentanylu (*N*-fenethyl-4-piperidon) (tabulka 1.2).

Z dat z monitoringu léčby drogové závislosti vyplývá, že každý pátý klient (22 %), který nastoupí léčbu drogové závislosti v souvislosti s opioidy, nyní jako hlavní problémovou drogu udává legální či nelegální syntetický opioid spíše než heroin (obrázek 2.13). To naznačuje, že léčivé přípravky obsahující opioidy nyní hrají v evropské drogové problematice stále významnější úlohu.

Konopí: nový vývoj u nejzavedenější drogy v Evropě

Konopí zůstává nejběžněji užívanou nelegální drogou v Evropě, což se promítá i do dat ohledně prevalence, záchytů a nových žádostí o léčbu. Odhaduje se, že v loňském roce užívalo konopí přibližně 17,5 milionu mladých Evropanů (ve věku 15–34 let) (EU-28) (odhad z roku 2017).

V roce 2017 nahlásily členské státy EU 782 000 případů záchytu konopných produktů (marihuany, hašiše, rostlin konopí a konopného oleje), což z konopí činí nejčastěji zachycenou drogu v Evropě. Množství zachyceného hašiše je více než dvakrát vyšší než množství zachycené marihuany (466 tun oproti 209 tunám). Z nedávné studie **EMCDDA** ⁽³⁾ vyplynulo, že v marihuaně a hašiši se za poslední desetiletí zdvojnásobil obvyklý obsah tetrahydrokanabinolu (THC) ⁽⁴⁾, což vyvolává obavy z potenciálních škodlivých účinků. V případě hašiše mezi faktory zvyšující průměrnou potenci pravděpodobně patří zavedení vysoce potentních rostlin a nových výrobních technik v **Maroku**, které je hlavním producentem hašiše pro trh EU.

Odhaduje se, že mezi každodenní či téměř každodenní uživatele konopí patří přibližně 1 % dospělých (ve věku 15–64 let) v EU. V roce 2017 v Evropě nastoupilo léčbu drogové závislosti v souvislosti s užíváním této drogy přibližně 155 000 osob, z čehož asi 83 000 o ni požádalo poprvé (viz infografika na str. 44). U osob nově nastupujících specializovanou léčbu drogové závislosti je nyní konopí nejčastěji uváděnou látkou, která představuje jejich hlavní důvod, proč se obrátili na poskytovatele léčebných služeb.

Konopí: nové produkty jako zdroj dalších výzev ve složitě oblasti protidrogové politiky

Vytvoření legálních trhů s rekreačním konopím mimo EU je hybnou silou inovací v oblasti vývoje nových produktů (jako jsou roztoky do elektronických cigaret, potravinové produkty a koncentráty). Některé z nich se nyní objevují na evropském trhu a představují novou výzvu pro odhalování a kontrolu drog.

Konopí obsahuje řadu různých chemických látek, z nichž nejznámější jsou tetrahydrokanabinol (THC) a kanabidiol (CBD). Mezi příklady rychlého vývoje na trhu s konopím patří výskyt produktů s nízkým obsahem THC, které se v některých zemích EU prodávají ve specializovaných prodejnách nebo v obchodech se zdravou výživou ⁽⁵⁾. Prodej probíhá na základě tvrzení, že tyto produkty obsahují méně než 0,2 nebo 0,3 % THC, a proto mají jen malé nebo žádné intoxikační účinky a nespádají do oblasti působnosti stávajících právních předpisů pro kontrolu drog. Někdy je u těchto produktů poukazováno na obsah kanabidiolu v souvislosti s tvrzením, že tato látka může mít příznivé účinky. K dispozici je nyní řada produktů zahrnující rostliny, směsi určené ke kouření, pilulky, pleťové vody a krémy. Tento vývoj vyvolává otázky ohledně regulace, protože některé země uvalují na prodej produktů s nízkým obsahem THC trestní sankce a jiné s nimi umožňují obchodovat bez povolení.

Rostoucí význam Evropy v oblasti výroby syntetických drog

Zpráva uvádí, že výroba syntetických drog v Evropě zřejmě „roste, diverzifikuje se a stává se inovativnější“. K získávání chemických látek potřebných k výrobě syntetických drog se využívají nové látky. Tyto postupy mají za cíl zabránit odhalení, vyžadují však také komplexnější zpracování, při kterém může vznikat více nebezpečného odpadu. To se projevuje ve zvýšení počtu záchytů alternativních chemických prekurzorů pro výrobu MDMA, amfetaminu a metamfetaminu. Podle nejnovějších dat (tabulka 1.2) přibývá záchytů jak α -fenylacetoacetamidu (APAA), tak glycidových derivátů piperonylmethylketonu (PMK).

V roce 2017 bylo v EU zlikvidováno 21 laboratoří na výrobu MDMA (oproti 11 laboratořím v roce 2016), přičemž všechny se nacházely v **Nizozemsku**. V **Belgii** bylo hlášeno zbavování se chemického odpadu, což naznačuje, že zde zřejmě docházelo k výrobě MDMA. Z nejnovějších dat vyplývá, že obsah MDMA v tabletách „extáze“ dosáhl v roce 2017 nejvyšší hodnoty za posledních 10 let. Podle odhadu **EMCDDA** bylo během roku 2017 v EU zachyceno 6,6 milionu tablet MDMA, což je nejvíce od roku 2007. Z monitorování informací z otevřených zdrojů a aktivit na darknetu vyplývá, že Evropa hraje v celosvětové nabídce MDMA důležitou roli. Nasvědčují tomu i záchyty v zemích sousedících s EU. **Turecko** zachytilo v roce 2017 více tablet MDMA (8,6 milionu) a větší množství amfetaminu (6,6 tuny) než všechny členské státy EU dohromady za stejné období. Kromě toho zachytilo i mimořádně velké množství metamfetaminu (658 kg), které se téměř rovná celkovému množství zachycenému v EU (662 kg).

Na území EU bylo v roce 2017 zachyceno 0,7 tuny metamfetaminu a 6,4 tuny metamfetaminu, přičemž čistota obou látek je vyšší než před deseti lety. Výroba metamfetaminu se soustředí v **České republice** a v příhraničních oblastech sousedních zemí, část výroby probíhá také v **Nizozemsku**. Data z analýzy odpadních vod a další data naznačují, že k užívání metamfetaminu, které je obecně na nízké úrovni a historicky se soustředilo v **České republice** a na **Slovensku**, dochází nyní i **na Kypru, na východě Německa, ve Španělsku, ve Finsku a v Norsku** (obrázek 2.11). Pokud jde o amfetamin, uvedlo nárůst počtu jeho zjištění 21 z celkem 38 měst, která mají k dispozici data z analýzy odpadních vod za roky 2017 a 2018 (obrázek 2.10).

Mobilní zdravotnictví: určování zeměpisné polohy a virtuální realita – nové nástroje pro řešení drogové problematiky

Díky současnému široce rozšířenému používání mobilních zařízení mají aplikace mobilního zdravotnictví rozsáhlý potenciál zvýšit dosah zdravotnických služeb souvisejících s drogami. Podle zprávy se nová digitální řešení tohoto druhu stále častěji využívají při prevenci a léčbě drogové závislosti a při minimalizaci škod.

Zpráva uvádí řadu aplikací mobilního zdravotnictví s různými primárními cíli – od šíření informací (např. o dostupnosti služeb) až po podporu intervencí (např. diáře užívání drog) a zotavení se ze závislosti (např. pomocí svépomocných aplikací) (obrázek 3.2). Příkladem inovace je využití určování zeměpisné polohy k tomu, aby injekční uživatelé drog snáze našli místa pro výměnu jehel a stříkaček. Předmětem zkoumání je rovněž využití technologie virtuální reality (v podobě sluchátek) pro reprodukci realistických prostředí souvisejících s drogami, která vyvolávají bažení po droze a pomáhají pacientům vyvinout si proti ní odolnost. Velký počet aplikací mobilního zdravotnictví vyvíjených v Evropě se zaměřuje na šíření informací o minimalizaci škod způsobených drogami mezi mladými uživateli, zejména účastníky party. Ačkoli je nyní k dispozici řada aplikací mobilního zdravotnictví, nedávná studie **EMCDDA** zjistila, že ne všechny disponují solidními kvalitativními standardy, pravidly pro ochranu údajů a vědeckým hodnocením ⁽⁶⁾.

Předsedkyně správní rady EMCDDA Laura d'Arrigová na závěr dodala: „Evropská zpráva o drogách 2019 přichází v době, která je zásadní pro úvahy o vývoji protidrogové politiky, protože příští rok bude ve znamení závěrečného hodnocení protidrogové strategie EU (2013–2020). Během tohoto období Evropa v oblasti drogové problematiky čelila některým dramatickým změnám včetně výskytu velkého množství nekontrolovaných látek. Pochopení současných problémů s drogami nám umožňuje připravit se na budoucí výzvy v této rychle se měnící a složité oblasti. Proto má role, kterou EMCDDA hraje při vypracovávání analýz současné drogové situace v Evropě založených na důkazech, tak zásadní význam.“

Poznámky

⁽¹⁾ Soubor publikací s názvem Evropská zpráva o drogách 2019 je k dispozici na adrese www.emcdda.europa.eu/edr2019. Referenčním obdobím pro všechny grafy, analýzy a data uvedené v této zprávě je situace v oblasti drog do konce roku 2018. Obrázky a grafika, na něž se v této tiskové zprávě odkazuje, se nacházejí přímo ve zprávě. Další číselné údaje a tabulky lze nalézt ve statistickém věstníku pro rok 2019 (www.emcdda.europa.eu/stats/2019).

⁽²⁾ Uberizace: akt nebo proces změny trhu se službou ve formě zavedení jiného způsobu jejího nákupu či využívání, zejména s pomocí mobilních technologií (anglický slovník Collins).

⁽³⁾ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/add.14525>

⁽⁴⁾ Tetrahydrokanabinol (THC) má ve velké míře na svědomí intoxikační účinky konopí.

⁽⁵⁾ www.emcdda.europa.eu/news/2018/low-thc-cannabis-products-being-sold-in-the-EU%E2%80%93key-legal-issues

⁽⁶⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/emcdda-papers/m-health-applications-for-responding-to-drug-use